

УДК 339.97(477)

**МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ АВСТРІЙСЬКОЇ
ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ НА ЗАХІДНІЙ
УКРАЇНІ: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ ОГЛЯД**

Боднарчук Т.Л.,

к.е.н., науковий співробітник,

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

Розкрито інструменти впровадження зовнішньоторговельної політики Австрійської імперії, до складу якої входили західноукраїнські землі у ХІХ – на початку ХХ ст.

В основу зовнішньоторговельної політики Австро-Угорщини, до складу якої входили західноукраїнські землі у ХІХ – на початку ХХ ст., було покладено митно-торговельний протекціонізм, реалізація якого носила колізійний та досить мінливий характер. Зокрема, у першій половині ХІХ ст. митний тариф продовжував зберігати низку заборон щодо імпорту окремих товарів (цукор, залізо, залізні вироби). Досить складною та розгалуженою була сама система митного оподаткування імпорту. Усі товари групувалися у п'ять відділів (предмети споживання, сировина, напівфабрикати, готові вироби, дорогоцінні метали), у межах кожного з яких існувала своя деталізована класифікація, що суттєво ускладнювало процес стягнення митних платежів [1, с. 113]. Відмітною була й інша особливість: для попередження контрабанди мито зменшувалося для товарів із високою вартістю, проте меншою вагою; підвищувалося для товарів із низькою вартістю, проте значною вагою [1, с. 116]. Таким чином, наприклад, вироби з дорогоцінних металів, мереживо обкладалися нижчими імпортними ставками, аніж овочі та фрукти.

Щодо експортного та транзитного мита, то їхнє застосування в Австрії не набуло широкого поширення. Зокрема, у першій половині ХІХ ст. вивізне мито встановлювалося на деякі види сировини, наприклад,

шовк-сирець. Транзитне мито було прийняте у 1822 р. Зокрема, у 1830 р. було затверджено порядок стягнення транзитних зборів від худоби, яку переганяли через західноукраїнський край: брати їх можна було лише через 10 миль від кордону [2, с. 194]. У 50–60-х рр. XIX ст. застосування даного інструменту було зведене до нуля. Значного поширення в Австро-Угорщині набули митно-прикордонні платежі: контрольні збори, платежі при безмитному проходженні, вагові, за виготовлення документів, за зберігання, за виготовлення штампів і печаток, на користь митних службовців тощо [1, с. 107].

З середини досліджуваного періоду австрійський уряд хоч і не надовго, проте переходить до елементів фритредерства. Протягом 50–70-х рр. XIX ст. було скасовано ембарго на імпорт, ліквідоване експортне мито, знижено низку ставок імпортних мит, зокрема, на бавовну, бавовняні вироби, прядиво, метали та металеві вироби, хімічні товари, тропічні фрукти, овочі, каву, шкіру, машини та обладнання, сільськогосподарську продукцію тощо. Періодичні військові конфлікти на фоні загального відходу європейських держав від засад економічної лібералізації, систематичні клопотання окремих промислових та аграрних груп щодо покровительського тарифу змушують уряд імперії повернутися до посиленого протекціонізму: у 1878 р. відповідним розписом було підвищене мито на чавун, залізо, машини та обладнання, лісові матеріали, прядиво, тканину, шкіру та вироби з неї, скляні вироби, мідні, галантерейні товари тощо [3, с. 75].

З початку XX ст. уряд здійснює чергове підвищення митно-тарифних ставок, зокрема, на хліб (що було зайвим за відсутності його ввезення), м'ясо, зернові культури, велику рогату худобу, корми, продукцію хімічної та металургійної промисловості. В середньому, рівень митного оподаткування імпорту становив 40% вартості товарів, однак досягав і 175% (на металеві труби) [3, с. 95]. Офіційна версія переходу до політики жорсткого протекціонізму зводилася до покровительства розвитку

вітчизняної промисловості. Проте один із історичних фактів свідчить про те, що стосувалося ця підтримка виключно привілейованих територій. Зокрема, у 1910 р. урядом були підвищенні мита на імпорт нафти на нафтоочисні заводи, яких на Північній Буковині, наприклад, нараховувалося 7, проте, у той же час, було суттєво знижено мито на ввезення очищеного гасу [4, с. 57]. Як результат – більшість означених підприємств просто припинила свою діяльність.

Цілі та напрями зовнішньоторговельної політики Австро-Угорської імперії були реалізовані й через інші механізми, такі як експортні премії, експортно-імпортні пільги та преференції тощо. Досить часто застосування означених інструментів набувало викривленого й спекулятивного характеру: реальне покровительство отримували промислово-торговельні групи, зазвичай, австрійського чи німецького походження.

Аналіз зовнішньоторговельної політики австрійського уряду дозволив виявити зміну її характеру від меркантилістської до протекціоністської, підтвердженням чого є ліквідація експортних мит та ембарго уже в першій половині XIX ст. У той же час, митний протекціонізм набував доволі вибіркового характеру, оскільки система пільг, привілеїв, поступок та так званих «особливих умов» створювалася лише для окремих територій та промислово-торговельних груп.

Список використаних джерел

1. Гок К. фон Ф. Государственное хозяйство : Налоги и гос. долги. Киев : Унив. тип., 1865. 324 с.
2. Гошко Ю.Г. Промисли й торгівля в Українських Карпатах (XV – XIX ст.). Київ : Наукова думка, 1991. 256 с.
3. Кулишер И.М. Основные вопросы международной торговой политики. Ленинград : Прибой, 1929. 612 с.
4. Курило В.М. Соціально-економічна характеристика і становище трудящих Буковини на початку XX ст. *Минуле і сучасне Північної Буковини*. 1973. Вип. 2. С. 55–63